

Afscheidstoespraak voor Noor van Crevel 12 mei 2019

Lieve Noor, lieve vriendinnen, familie, vrienden, buren en bekenden,

Ik ben blij, lieve Noor, dat ik een toespraak voor jou en over jou mag houden bij dit afscheid. Ik ervaar deze hele afgelopen week een grote leegte in de wereld, nu jij er niet meer in zult zijn. Ik kan het me niet voorstellen. Want bijna vijftig jaar lang was jij er voor mij en daardoor was mijn wereld rijker, groter, beter. Op een bepaalde manier leidde je me door de wereld want jij was twintig jaar ouder dan ik. Je leefde dus altijd voor me uit en je liet me ook altijd delen in je levenservaring. Dat was een groot geschenk.

We ontmoetten elkaar toen ik eenentwintig was, ik was nog maar anderhalf jaar student in Amsterdam en het feminisme was net losgebarsten. Jij had samen met jouw partner Stephanie een advertentie gezet om lesbiennes uit te nodigen een feministische praatgroep te beginnen. Jij en Stephanie namen al deel aan een hetero-feministische praatgroep, maar jullie leven – en de keuze die jullie hadden gemaakt om uit dat heterobestaan te stappen, kwam daar niet in aan de orde. Ik kwam met mijn toenmalige partner en eerste meisjeliefde Hanneke en we vonden het meteen een warm bad. Spannend, geweldig er ging een wereld voor ons open. Het proces van ontmoeten, samen nadenken over onze conditionering als vrouwen, voelen over hoe we leefden en wilden leven, kwam op gang en het was een prachtig en uitdagend proces, dat maatschappelijk gezien ook veel teweeg heeft gebracht. We slaagden erin om de zelfbeschikking van vrouwen over hun eigen leven te vergroten, om patriarchale Machtstructuren bloot te leggen, om het lesbisch leven als een mogelijke en waardige levensvorm zichtbaar te maken, waardoor we om te beginnen ons eigen leven mogelijk maakten. Jij was gescheiden van Henk en Max en Mirjam woonden toen bij jou, met Winifred al op kamers en Michiel in Breda. Het was ingewikkeld, verscheurd en verdrietig, maar het kon niet anders, anders was je in dat huwelijk doodgegaan. We hebben er veel over gepraat, hoe jong ik toen ook was, en ik was diep onder de indruk van je grote liefde voor je kinderen. Het was zo anders dan alle vormen van ouderschap die ik kende. Je zag ze echt, als individuele personen. Ik zag ook hoe je met hen omging. Je was duidelijk, veeleisend, je praatte echt met hen, je nam hen volkomen serieus, je moest duidelijk van goeden huize komen om jouw kind te zijn maar er stond daar wel iemand, een Mensch. Zo ging je ook met mij om. Je nam mij zo serieus als geloof ik nog niemand mij genomen had, je stelde vragen die niemand mij eerder gesteld had. Je nam geen genoegen met clichés of halve antwoorden. En als ik het niet wist moest ik erover nadenken. Je wilde werkelijk weten wie ik was, wat ik dacht en waarom, het was van levensbelang om echt het leven, ons leven, opnieuw uit te vinden. Wat is de oude meuk van socialisatie tot braaf meisje en wat is authentiek en hoe komen we erachter wat het verschil is. Bij dit zelfonderzoek spaarde je jezelf bepaald niet. Eigenlijk leerde je mij om jou op mijn beurt te vragen wie je was, wat er met je gebeurde en wat je wilde. Ondertussen zorgde je ook nog voor het gezinsinkomen door als docent te werken op de sociale academie de Aemstelhorn, een baan waarvoor je elke dag lang moest reizen, meer dan een uur in de bus door Amsterdam Noord, Centrum, Zuid en Amstelveen, heen en terug.

Van praatgroep werden we ondertussen een actiegroep – de roemruchte Paarse September - op dat activisme ga ik nu niet in, het volstaat te zeggen: er werd veel gehakt en er vielen veel spaanders, onze relaties overleefden het niet, maar onze vriendschap overleefde het wel. Je begon de actiegroep Blijf van Mijn Lijf, samen met Martine van Rappard en Anita Aerts en anderen, er werd een breekijzer gezet in een pand aan de Stadhouderskade en dat was vervolgens de plek waarin mishandelde vrouwen met hun kinderen bescherming konden zoeken. Jullie slaagden erin om het gigantische probleem van de vrouwenmishandeling, waar destijds niemand iets aan deed omdat het nog

normaal gevonden werd dat mannen hun vrouwen sloegen, onder de aandacht te brengen van artsen, politie, gemeenteambtenaren en andere overheden. Het was gevaarlijk pionierswerk, het was ongelooflijk wat jullie zonder geld voor elkaar kregen. Je vertelde me over het werkbezoek dat jullie aan een soortgelijk initiatief in London brachten. Je schreef een prachtig artikel 'But what about the kids' over wat het betekent voor kinderen als hun moeder wordt mishandeld, hoe kinderen dat kunnen overleven en wat ze daarvoor nodig hebben. Schrijven leerde ik ook mede van jou. We lazen de hele feministische literatuur en bespraken die, je was bijvoorbeeld erg gegrepen door Virginia Woolfs beeld van de 'Society of Outsiders' uit A Room of One's own. Je had zelf ook vaak het gevoel een outsider te zijn en te willen zijn. Het was de enige positie waarin je je thuisvoelde, genoeg erin staande om te weten wat er gaande is genoeg erbuiten staande om een bepaalde situatie te kunnen begrijpen, te analyseren en bekritisieren. Dat gold voor het heteroleven, voor het feminisme, voor het joodse leven en de joodse cultuur, voor het maatschappelijk werk, voor je docentschap, voor alle banen die je had. De laatste onderneming die we deelden was de Lesbian Nation Revival van 2016, waarin tijdens een lange feestelijke bijeenkomst herinneringen werden gefilmd aan het lesbisch activisme in de jaren zeventig – een prachtig project waaraan je, staande achter de rollator, een onvergetelijke bijdrage leverde. In de documentaire die Netty van Hoorn over die periode maakte speel je een rol - de première is op 4 juni, we gaan ermee naar de Idfa, dat maak jij helaas allemaal niet meer mee lieve schat, maar wat ik bedoel is: je leeft op zoveel manieren en voor zoveel verschillende mensen nog heel lang voort. Ach Noor, wat hebben we heerlijk en lang gepraat. Over alles, van jou en van mij. Ik kwam op een of andere manier altijd verrijkt en verlicht uit een gesprek met jou, ten eerste vanwege de volledige aandacht die je eraan gaf, ten tweede vanwege de wederkerigheid: het ging een hele tijd over mij en dan ging het een hele tijd over jou – of andersom - en dan hadden we eigenlijk nog niet genoeg tijd gehad maar dan waren er zo twee of drie uur voorbij. We bespraken onze liefdes, onze ontmoetingen, wat we hadden gelezen, we hadden een tijdlang een passie voor het onthouden en interpreteren van dromen. We deelden de problemen met elkaar als we ergens niet uitkwamen en heel vaak hielp dat. We konden het ook oneens zijn. Aan roddelen deden we niet, het ging niet over anderen het ging over ons – of alleen maar over anderen voorzover dat over ons ging. Je passie over dieren en de evolutie kon ik niet helemaal delen, maar daarentegen was je hartstocht voor tuinieren enorm aan mij besteed. Ik heb enorm veel van je geleerd over planten, kwekerijen, zelfgekweekte groenten, grondbewerking en het pure genot in alles wat groeit en de tuin die je zo tot stand kunt brengen. Ik begreep het verdriet dat je voelde toen je je volkstuin in de Watergraafsmeer moest opgeven. Onze vriendschap was heel individueel. We kenden elkaars partners natuurlijk wel, en ik vond het fijn om jouw Tine te ontmoeten zoals jij ook mijn Veronie af en toe ontmoette. Maar de vriendschap bleef toch een heel persoonlijke, een heel eigen contact waarin de partners niet mee hoefden te doen en ook dat niet volgen van sociale conventies en automatismen, waarin je op het laatste alleen nog maar met stellen bevriend bent, waardeerde ik. Noor, ik weet nog niet hoe het nu zonder jou moet. Tot op het laatst toe heb ik genoten van het contact met jou, je humor bleef altijd aanwezig, we hebben samen zoveel gelachen, het was altijd zo geestrijk en leuk om bij jou te zijn, je geest bleef ongebroken, je bleef volledig present ondanks de zware ziektes die je troffen, ondanks je bijna-blindheid. Je droeg het allemaal met onnavolgbaar geduld. Lieve schat, ik heb van je genoten. Je was vijftig jaar lang een geweldige vriendin. Ik hoop dat jij ook van mij genoten hebt. Je bent me intens dierbaar en dat zal altijd zo blijven. Waar je nu ook bent, je bent in mijn hart. Vaarwel.

Maaïke Meijer